

Oulujoen vesistöalueen vesistövision laadintaa tukevan neuvottelukunnan 1. kokous:

YHTEENVETO

Innotiimi-ICG
Pia Rotko
Tarja-Maaria Tuosa

1

Sisältö

- Yhteenveto odotuksista teemoittain Diat 3-12
- Vesistövisioproessi:
  - Toiveet Diat 15-20
- Vesistövision teemat
  - Vaelluskalat ja vesivoimatuotanto Diat 21-25
  - Vesien tila ja valuma-alueet Diat 26-28
  - Vetovoima ja elinkeino Diat 29-30
  - Luontomatkailu, virkistäytyminen ja paikalliskulttuuri Diat 31-33
- Vesistövision tavoitteet ja visiolauseet
  - Tavoitteet Diat 34-43
  - Visiolause-ehdotukset Diat 44-46
- Työpajan palaute Dia 47

2

ODOTUKSET VESISTÖVISIOTYÖTÄ KOHTAAN

www.innotimi-icg.fi

3

3

ODOTUKSISSA KUULUI SEURAAVAT PÄÄTEEMAT:

- Yhteistyö, jolla sovitaan erilaisia intressejä
- Vesistön ekologisen tilan kohentaminen
- Yhteinen, realistinen näkemys hankkeelle
- Vaelluskalojen tilan parantaminen
- Tiedon ja sen kulun merkitys
- Tekemisten vieminen käytäntöön
- Kytkökset muihin hankkeisiin, paikallisten aktivointia
- Ymmärryksen lisääminen yhteisten keskustelujen avulla

www.innotimi-icg.fi

4

4

ODOTUKSET: Yhteistyö, jossa / jolla sovitaan erilaisia intressejä

1/2

- Yhteistyön kehittäminen
- Yhdessä toimien Oulujoen vesistöalueen hyväksi
- Sidosryhmät/toimijat tutustuminen ja vuorovaikutus sekä yhdessä tekeminen
- Monipuolista yhteistyötä, myös kasvotusten
- Yhteistyöllä yhteensovittaan kohti elinvoimaista Oulun aluetta
- Yhteistyöllä kohti kestäväää vesistöhoitoa ja luonnon monimuotoisuuden lisäämistä
- Yhteistyöllä parempaan vesienhoitoon (sama kuin dialla 8)
- Odotan hyvää yhteistyötä ja opitaan toisiltamme
- Monipuolinen prosessi johon paikallistoimijoiden on helppo päästä mukaan ja sitoutua
- Toivon opettavaista hyvää yhteistyötä, jolla saadaan luotua pohja vaikuttaville
- Yhteistyö ja suunnitelmallisuus lähtien kuntalaisten ajatuksista (lisävesiputki ja ruoppaukset). (Konkreettista tekeminen ja virkistyskäyttö keskiössä. Toiveena että Oulujoella pääsisi mereltä merelle (Oulujärvi))
- Oivalluksia ja oppimista, yhteisen tahtotilan löytäminen rakentavassa hengessä (konkreettisia toimenpiteitä vesistön tilan ja käytön parantamiseksi)
- Saadaan muodostettua hyvä yhteistyö sidosryhmien välillä

www.lmmotimi-icg.fi

5

5

ODOTUKSET: Yhteistyö, jossa / jolla sovitaan erilaisia intressejä

2/2

- Kiinnostaa, miten ihmiset saadaan sitoutumaan loppuun saakka hankkeessa ja miten motivoituvat toimimaan hankkeen jälkeen yhteisten tavoitteiden hyväksi.
- Tässä tuntuu olevan hieno mahdollisuus vaikuttaa Oulujoen vesistön kehittämiseen. Luontoarvoihin, elinkeinoin ja virkistyskäyttöön liittyviin keskusteluihin minulla voisi olla annettavaa.
- Erilaisten vesistöalueelle liittyvien intressien yhteensovittamista
- Virkistyskäytön, elinkeinon ja maankäytön yhteensovittaminen
- Oulujoen virkistyskäytön parantaminen luontoarvoja kunnioittaen
- Otetaan kaikkien mielipiteet huomioon
- Eri näkemysten huomioon ottaminen.
- Rakentavaa ja monipuolista keskustelua eri näkökulmista
- Vesivoiman tuotantoedellytykset saadaan turvattua, koko vesistöaluetta koskeva tämä visiotyö, yhteinen näkemys koko vesistöalueen tulevaisuudesta
- Muiden Oulujoen vesistöön liittyvien hankkeiden huomioiminen visiotyössä (esim. VEKUVAKU)
- Elinkeinojen näkyminen, esim. matkailu ja kalastus, näkyminen ja huomioiminen visiossa
  - Elinkeinojen mahdollisuus alueella: esim. maatalous, metsätalous, turvetuotanto

www.lmmotimi-icg.fi

6

6

ODOTUKSET: Ekologisen tilan kohentaminen

- Vesistöjen, koko valuma-alueen ekologinen tila hyväksi
- Yhteistyöllä kohti kestävää vesistönhoitoa ja luonnon monimuotoisuuden lisäämistä
- Yhteistyöllä parempaan vesienhoitoon (sama kuin dialla 6)
- Oulujoen vesistön vesiluonto vapaaksi luonnonmukaisilla ohitusuomilla
- Tehokkaita ja vaikuttavia toimia vesistön ekologisen tilan parantamiseksi
- Vesistön puhtauden vaaliminen ja Oulujärven vaelluskalakierron edistäminen mm. Hyrynsalmen ja Sotkamon ja Kuhmon reitille luonnonmukaisilla ohitusuomilla. (Oulujoen vaelluskalojen palauttaminen luonnonmukaisilla ohitusuomilla.)
- Tiekartta Oulujoen vesistön kestäväälle kehittämiselle, hyödyntämiselle ja suojelulle
- Realistinen ja yhteinen näkemys Oulujoen vesistön kalakantojen tilan ja kalatalouden kehittämisestä (eri vesistöalueet huomioiden, vaadittavat toimenpiteet tavoitteeseen pääsemiseksi)
- Ilmastonmuutoksen huomioiminen visiossa: vesistöalueen vesienhoito ja säännöstely
- Keskustelemalla saataisiin yhteinen näkemys vesistöalueen toivotusta tulevaisuudesta ja tästä hyötyisi itse vesistö ja samalla myös asukkaat ja alueella käyvät matkailijat
- Vesien suojelu yleisesti ja ennakoivasti
- Ranta-alueiden merkitys
- Montan voimalaitoksen alapuolisen vesistön säännöstelyhaitan pienentäminen

www.lmmotimi-icg.fi

7

7

ODOTUKSET: Yhteinen, realistinen näkemys

- Yhteinen näkemys
- Kaikki osapuolet huomioiva yhteinen näkemys
- Odotan, että visiotyöstä syntyy yhteinen tahtotila ja tiekartta. Tärkeää että asia etenee kaikissa organisaatioissa eikä työ jää irralliseksi käytännön työstä.
- Odotan, että visiotyössä saadaan yhteinen näkemys siitä mihin ollaan menossa. Tärkeää että tieto kulkee kaikkien välillä.
- Yhteinen näkemys (ja faktatietoa)
- Visio johon kaikki voivat sitoutua
- Yhteinen ja laaja-alainen näkemys Oulujoen vesistöalueen kehittämisestä
- Realistinen ja yhteinen näkemys Oulujoen vesistön kalakantojen tilan ja kalatalouden kehittämisestä (eri vesistöalueet huomioiden, vaadittavat toimenpiteet tavoitteeseen pääsemiseksi)
- Keskustelemalla saataisiin yhteinen näkemys vesistöalueen toivotusta tulevaisuudesta ja tästä hyötyisi itse vesistö ja samalla myös asukkaat ja alueella käyvät matkailijat
- Realistinen näkemys huomioon ottaen reunaehdot
- Vesistö tuttu. Realismia ja yhteistyöhenkisiä ratkaisuja, että löydetään hyviä kokonaisuuksia.

www.lmmotimi-icg.fi

8

8

ODOTUKSET: Vaelluskalojen tilan parantaminen

- Saada vaelluskalayhteys koko reitille, vaellusesteet tulisi saada poistettua
- Vaelluskalayhteys Oulujokeen
- Vesistön puhtauden vaaliminen ja Oulujärven vaelluskalakierron edistäminen mm. Hyrynsalmen ja Sotkamon ja Kuhmon reitille luonnonmukaisilla ohitusuomilla. (Oulujoen vaelluskalojen palauttaminen luonnonmukaisilla ohitusuomilla.)
- Elävä joki jossa kalat ja vesieliöt kulkevat ylös ja alas jokea
- Vaelluskalat korostuu, liittyy muukin vesieliöstö. Lukelle on tärkeintä, että saataisiin yhteinen näkemys siitä, mihin suuntaan vaelluskala-asioissa edetään. Tavoitteen selkeä määrittely visiotyössä.
- Vaelluskalojen elinkierto ja kalastuksen tärkeys

9

ODOTUKSET: Tiedonkulku, tieto

- (Odotan, että visiotyössä saadaan yhteinen näkemys siitä mihin ollaan menossa.) Tärkeää että tieto kulkee kaikkien välillä.
- Kattava tietopaketti pitkältä ajalta
- (Yhteinen näkemys ja) faktatietoa
- Tietoa vesistöalueen mahdollisuuksista ja ongelmista, jotta tutkimusta osataan rajata tärkeimpiin kohteisiin.
- Riittävää, tuoretta taustatietoa, jonka pohjalle visio rakennetaan

10

ODOTUKSET: Tekemisen vienti käytäntöön

- Mennään eteenpäin Oulujoen vesistöalueen vesienhoidossa käytännön toimenpiteisiin
- (Yhteistyö ja suunnitelmallisuus lähtien kuntalaisten ajatuksista (lisävesiputki ja ruoppaukset)). Konkreettista tekeminen ja virkistyskäyttö keskiössä. Toiveena että Oulujoella pääsisi mereltä merelle (Oulujärvi)
- (Oivalluksia ja oppimista, yhteisen tahtotilan löytäminen rakentavassa hengessä,) konkreettisia toimenpiteitä vesistön tilan ja käytön parantamiseksi
- Tiekartta Oulujoen vesistön kestäväälle kehittämiselle, hyödyntämiselle ja suojelulle
- "Roskakalan" kaupallistaminen ja pyynti tasaisena virtana teollisuudelle

11

ODOTUKSET: Ymmärryksen lisääminen yhteisten keskustelujen avulla

- Ymmärryksen lisääminen puolin ja toisin
- Ymmärryksen lisääntyminen eri osapuolten kesken
- Selkosuomi, munkkilatina pois
- Odotan rakentavaa ja hedelmällistä keskustelua, jossa paneudutaan monipuolisesti erilaisiin kysymyksiin.
- Sidosryhmät/toimijat tutustuminen ja vuorovaikutus sekä yhdessä tekeminen

12

VESISTÖVISION PROSESSI

www.innotimi-icg.fi

13

13

VESISTÖVISIOPROSESSIIN ESITETTIIN TOIVEITA SEURAAVISTA AIHEISTA:

- Tapaamiset
- Keskustelu tapaamisten välillä
- Alatyöryhmien tapaamiset ja tiedotus
- Osallistaminen
- Muut aiheet

www.innotimi-icg.fi

14

14

TOIVEET PROSESSILLE: Tapaamiset

1/2

- (Moderoidut) keskustelut aihe-alueittain
- Kun mahdollista, kasvokkain tapaamiset toivottavaa X kertaa
- Fyysisiä tapaamisia kaivataan.
- Fyysiset tapaamiset tärkeitä, vapaamuotoiset keskustelut tauoilla tärkeitä (luominen etämaailmaan haastavaa).
- F-to-F tapaamiset mahdollisuuksien mukaan.
- Teamsillä on paikkansa, mutta ainakin muutama tapaaminen olisi hyvä olla liveinä - Toisiin tutustuminen tärkeää
- Työpajat etätöskentelyssä hyviä tapoja kerätä mielipiteitä.
- Etämenetelminkin OK, teams 2-3 h tehokasta
- Toisaalta oikean aiheen äärellä tutustumiskäyntejä ja tapaamisia kasvokkain
- Kasvokkain tapaamiset hyviä jos niihin liittyy excursioita

www.innotimi-icg.fi
15

15

TOIVEET PROSESSILLE: Tapaamiset

2/2

- Excursioita, kasvokkain tapaamisia heti kun korona-tilanne sallii. Myös epämuodollisia parin päivän tapaamisia. Maastoretkiä.
- Excursiot ovat tärkeitä että voidaan olla vuorovaikutteisia.
- Retkeilyt, kun laaja alue auttaa kokonaisnäköyksen saamiseksi alueesta ja eri osa-alueilla olevista ongelmista (ml. keskustelut retken jälkeen, yliyön tilaisuudet).
- Excursiot: alajuoksun vesivoimalaitokset
- Ei viihteellisiä excursioita
- Paikalliset kyläyhdistykset tärkeitä kontakteja, jos tehdään retkiä, kutsuttava mukaan tapaamisiin
- Pidemmät kaksipäiväiset kokoukset tarpeen.
- Iijolla hyviä kokemuksia 2-päiväisistä kokemuksista - Vapaa-ajalla hyvää ajatustenvaihtoa (ei toimi Teamsissa)
- Jalkautuminen alueelle avaa silmiä - Esim. 2-päiväisessä tapaamisessa excursio lähialueeseen

www.innotimi-icg.fi
16

16

TOIVEET PROSESSILLE: Keskustelu tapaamisten välillä

- Jos ei ole tiheämpään kokouksia, niin ajankohtainen tiedote esim. nettisivuilla.
- Teams ryhmät –keskustelupohjana
- Ei sähköpostiin liitteitä! Teamsiin tms. liitteet.
- Keskustelufoorumi hyvä ajatus, millä alustalla, toimiiko TEAMS? Kaikki tarvittavat tahot mukaan keskusteluun.
- Keskustelufoorumi? Sähköpostit ei hyviä
- Esim. teams ryhmät jossa keskustelua voisi jakaa ja käydä keskustelua neuvottelukuntakokousten välillä.
- Kunnat siirtyneet Teamsiin, erillinen foorumi teamsiin, ei mitään sähköpostiketjuja, jos oma erillinen foorumi niin sinne mentäisiin liian harvoin.
- Nettisivut tärkeät, sähköposti, keskeneräisten dokumenttien jakaminen esim. Google Drive

TOIVEET PROSESSILLE: Alatyöryhmien tapaamiset ja tiedotus

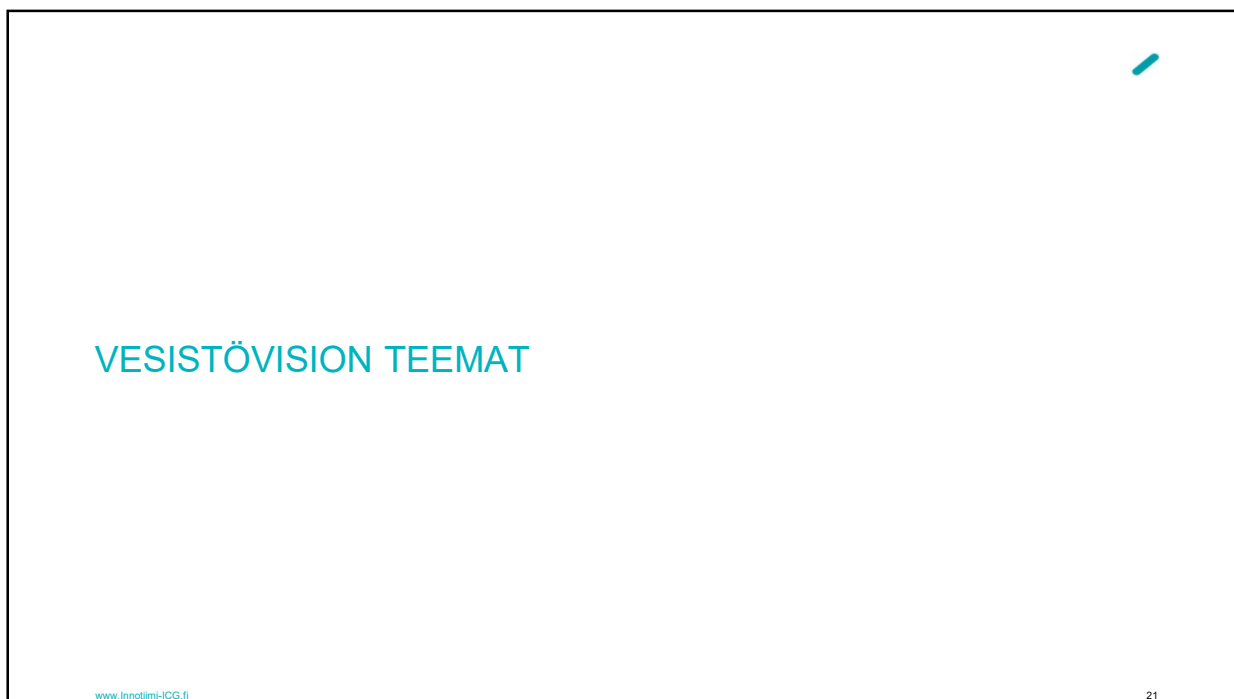
- Alatyöryhmien kokoontumisia tarpeen mukaan, useammin kuin kuvassa
- Alatyöryhmien välillä tiedonvaihtoa ja tiedonsiirtoa. Tiedon liikkuminen työryhmien välillä tärkeää. Samalla ymmärrys lisääntyisi eri sidosryhmien välillä.
- Alatyöryhmien tiedonkulku: neuvottelukunnan yhteydessä alatyöryhmien tilannekatsaus. Keskeiset asiat tiedoksi mistä on keskusteltu ja mihin on keskitytty.
- Tietoa alatyöryhmien edistymisestä/muistioista välitietoina kaikille
- Tapaamisten yhteyksissä/muuten webinar teemakohtaisista selvityksistä.

TOIVEET PROSESSILLE: Osallistaminen

- Miten varajäsenen ja varsinaisen jäsenen tiedonkulku varmistetaan? Tärkeää, että info molemmille, Johan ei saanut kutsua NK1 kokoukseen.
- Onko esim. kylien neuvottelukuntia kutsuttu/ mahdollista kutsua. Kesämökkiläiset tärkeä ryhmä.
- Suunnitellun viestinnän liittäminen näihin tapaamisiin, niin että myös alueen toimijat voi sitten antaa syötteitä tuleviin tapaamisiin. Miten kansalaisten laajempi osallistaminen?
- Kalatalousalueet edustavat osakaskuntia, he ainakin mukaan (osakaskuntia noin 100)

TOIVEET PROSESSILLE: Muut aiheet

- Kevättulvat -> Oulujoen tulvajuoksuusten katselmus ja kalaseitaan katselmus, luonnonmukaiset ohitusuomat Paltamon Leppikoskeen (Fortum esittelee, katso kommentti alla)
- Fortum kommentti ylle: selvitetään mahdollisuuksia ratkaisuihin kalan vaellukseen (Fortum);
- Katselmus esim. Montan ylisiirtolaitteelle

VESISTÖVISION TEEMAT

www.innotimi-hcg.fi

21

21

Vaelluskalat ja vesivoimatuotanto

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

- Tarvitaan konkreettiset tavoitteet, jotta voidaan arvioida.
- Vaelluskalakantojen nykytila ja potentiaali -> keinot tämän arvioinnin jälkeen.
- Kalastusoikeuksien haltijoiden kompensatiot
- Elinkeinojen ja kulttuurin rahalliset menetykset
- Vesivoimatuotannon metaanipäästöt? Miten pyyntö poistaa termi "päästötön".
- Mikä on vesivoimatuotannon rooli päästöttömässä sähköjärjestelmässä, valtakunnallisesti ja alueellisesti? Nyt ja tulevaisuudessa: energiapaletti ja vesivoiman rooli.
- Tavoite määrittelee kysymykset, eli mitä tavoitellaan: tarkka määritelmä.

22

Vaelluskalat ja vesivoimatuotanto

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

- Mitkä ovat hyöty-kustannussuhteeltaan parhaita toimenpiteitä vaelluskalakantojen elvyttämiseksi?
  - huom. vpd:n velvoittamat pakolliset toimenpiteet
  - Mitä voidaan saavuttaa toimenpiteillä ja millä kustannuksilla
  - Lohen ja taimenen erot kutupaikan yms. Suhteen
  - Hybridi/luonnonmukaiset/tekniset ratkaisut - niiden tarkemmat kustannus ja vaikutusarviot erilaisille paikoille.
  - Eroja geologiassa, hydrologiassa yms. Inttäminen ei johda ratkaisuun.
  - Toteutetaan sellaisia ratkaisuja joilla on toivottuja vaikutuksia
  - Yksi ratkaisu ei sovi kaikille kohteille
- Onko vesistön eri osavalmu-alueilla erilaisia haasteita vaelluskalakantojen suhteen, mitä ne ovat?
  - Kalastuksen säätely -haaste vaelluskalan elinkierrossa, huomioidaan eri vaelluskalalajit
  - Elinympäristön kunto /tila
  - Istukastoiminnan kehittäminen
- Mikä on vesivoimatuotannon rooli päästöttömässä sähköjärjestelmässä, valtakunnallisesti ja alueellisesti?
  - Vesivoimatuotannon rooli kasvaa koko ajan, säätökapasiteetti yhdessä muiden tuotantolähteiden kanssa. Mitä laajempi tuulivoima, mikä ovat säätövoiman tarve. Tarvitaan tietoa asiasta. Missä tuulee eri aikoihin. Kehitystä. Hannu Huukin blogi kannattaa lukea säätövoimaan liittyen.
  - Sähkön varastointikyky kasvaa ja akustot kehittyvät. Mikä on netto, siitä pitää saada tietoa.
  - Miten minimoidaan säätelyssä ympäristölle aiheutuvat haitat.

23

Vaelluskalat ja vesivoimatuotanto

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

- Miten vaelluskalojen elvyttämisen ja vesivoimatuotannon tavoitteita voidaan sovittaa yhteen?
  - Tämä pitää sisällään kaikki edeltävät kysymykset
  - Hyvin organisoitu on ihannetila
  - Mikä on vesivoiman historiallinen tausta ja reunaehdot
  - Merikalastuksen ja jokikalastuksen riippuvuussuhteet, Oulujärvi - yläpuoliset reittivedet riippuvuussuhde.
  - Mikä on lähestymiskulma, luontaisesti lisääntyvä kanta vai hyvä kalansaalis? Otettava huomioon?
  - Alueelliset tavoitteet ovat hyvin tärkeitä myös vaelluskalojen suhteen
  - Tavoitteen asettelu kalalajeittain ja alueittain on saatava selville hyvin alkuvaiheessa prosessia
    - Reittikohtaiset erot ovat oleellisia

24

Vaelluskalat ja vesivoimatuotanto

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia tavoitteita visiotyölle

- Elinvoimaiset vaelluskalakannat
  - konkretia ja biologia: määritellään tarkkaan
    - missä osissa vesistö
    - mitä kalalajeja
    - mitä elinvoima tarkoittaa, biologisesti epäselvä käsite
  - kaikkien vaelluskalakantojen palauttaminen vesistöön
- Vapaa vaellus- ja paluuyhteys -> luonnonmukaiset nousu-uomat
- EU:n vesipuidedirektiivin mukaiset velvoitteet: toimeenpano
- Tunnistetaan realistiset alueelliset (vaellus)kalatalouden kehittämistarpeet

25

Vesien tila ja valuma-alueet

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

- Miten hyvä vesien tila voidaan säilyttää?
- Mitkä ovat konkreettiset, kasautuvat uhat, jotka voivat heikentää tilaa?
- Maankäytön muutokset /turvetuotantoalueet ja valumavesien pidättäminen, miten?
- Minkälaisia haasteita ilmastonmuutos tuo säännöstelyille, miten voidaan varautua / ennakoida?
- Vaellusesteasioissa (pienemmät rakenteet) käytännön kysymykset tärkeitä
- Onko mahdollisuuksia vaikuttaa säännöstelyväliin/-rajoihin muuttuvassa ilmastossa?
- Miten voidaan pureutua vesistöjen lähellä tehtäviin ojituksiin?
- Toimijataso tärkeä, ketkä tekevät, vastuiden määrittely, kuka ottaa koppiiä? Miten visiotyön avulla päästään lähelle konkretiaa?
- Kainuussa monet asiat ovat kuntavetoisia, ei samanlaista paikallisten toimijoiden aktivointia kuin P-Pohjanmaalla / Miten saada paikalliset toimijat aktivoitua vesienhoitotyöhön? VYYHTI-verkosto
- Luultavasti mahdollista saada myös Kainuussa aktivoitua paikalliset, jos pystytään motivoimaan
- Vesien tila Kainuussa yleisesti hyvä, voidaan kyllä pilata; maisematekijät otettava huomioon

26

Vesien tila ja valuma-alueet

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

- Minkälaisia vesien tilaa parantavia / heikentäviä kehitystrendejä on näköpiirissä lähivuosina?
  - Joudutaanko turvautumaan laajamittaisiin ojituksiin (eri metsänkasvatusperiaatteet)? Suometsät/turvemaiden metsät
- Missä sijaitsevat vesiluonnon monimuotoisuuden hotspot-kohteet?
  - voi kertoa ongelmista vesien tilassa tai kohteen luonnontilaisuudesta -> kunnostus tai suojele
- Minkälainen merkitys Oulujärven pinnankorkeudella on rantojen eroosioon?
- Montan alapuolella valtava vedenkorkeuden vaihtelu: mitä aiheuttaa rannoille? Vesi noustessaan ottaa tavaraa/roskaa mukaan
- (Mikä on ruoppausta ja mikä rannan puhdistusta? Lainsäädäntö tulee vastaan.) Virkistyskäyttönäkökulma rannoilla.

27

Vesien tila ja valuma-alueet

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia tavoitteita visiotyölle

- Rahoitukseen liittyvä tavoite: nostetaan esille rahoituksen tärkeys, erilaiset toimenpiteet ja toimijat (myös pienet huomioitava)
- Säännöstelyvälien pienentäminen Hyrynsalmen reitin voimakkaasti säännöstellyillä järvillä
- Maankäytön aiheuttaman kuormituksen hallinta (kestävällä tasolla suhteessa vesistöjen sietokykyyn)
- Puhtaat talous- ja juomavedet
- Vesien ekologinen tila hyvälle/erinomaiselle tasolle, huomioidaan lisäksi vesistöjen käyttäjien näkökulma (hyvä tila ei välttämättä ole hyvä tila)
- Montan alapuolista vedenvaihtelua vähennetään (ratkaisu: voimalaitosyhtiöt keskustelee enemmän)
- Valuma-aluekohtainen suunnittelu huomioi kokonaisuuksia ja eri toimialoja (sektoreiden välinen yhteistyö)
  - Konkreettisia toimenpiteitä (esim. metsätalouden ravinne- ja hiilivuotoa vähennetään)
- Rahoitus- ja tukijärjestelmien kehittäminen
- Toimijat sitoutuvat positiivisiin toimenpiteisiin, ei vain lain vaatimiin (paikallinen aktiivisuus avainroolissa)

28

Vetovoima ja elinkeinot

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

- Millaista elinkeinotoimintaa vesistöalueella voitaisiin edistää siten, että vesistövaikutukset olisi huomioitu? vrt, edellinen kysymys (Miten voidaan samanaikaisesti edistää elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiä ja minimoida vesistövaikutukset?) ja siihen liittyvä muotoilu.
- Minkälaista viestintää vetovoiman lisääminen vaatii?
  - Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan tarkistaminen on käynnissä. Kainuun liittoon voi olla yhteydessä.
- Alueen vetovoima. Se, että tietyt alueet autioituu harmi, vesistö voi olla alueelle sitoutumista lisäävä asia, mm. rantatonttikyselyjen kautta sen huomaa.
- Tulevaisuuden aluetaloudelliset muutokset alueella tärkeitä kysymyksiä. Skenaarioita sitten miettiä, miten yleinen se on? Niitä pilkkoa. Miten tarkasti tarkastellaan.
- Miten voidaan samanaikaisesti edistää elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiä ja minimoida vesistövaikutukset? (sis. maatalous ja miten paljon nykyiset erittäin tiukat sääntelyt teettää työtä ammatinharjoittajille)
- Onko tuulivoiman alueellisella sijoittumisella merkitystä vesistön kannalta? Tulisiko siihen pyrkiä vaikuttamaan alueellisella yhteistyöllä? (TUULI-hankkeessa tehdään maakunnallista sijoittumistarkastelua eli tässä ei kannata tehdä päällekkäistä työtä siltä osin)

29

Vetovoima ja elinkeinot

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia tavoitteita visiotyölle

- Teollisuuden ja kaivosten vesienhallinta on riskittömämpää
- Teollisuuden ja kaivosten vesistö päästöt vähenevät
  - Huomautus ryhmästä: kaksi viimeistä ovat erikoisia visiotyön tavoitteissa.
- Minkälaiset elinkeinot ovat elinvoimaisuutta ja vesistön tilaa edistäviä.
- Tuodaan ja viestitään todennettua tietoa alueen elinkeinojen ympäristö- ja päästövaikutuksista.

30

Luontomatkailu, virkistäytyminen ja paikalliskulttuuri

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia kysymyksiä visiotyölle

Mihin kysymyksiin hankkeessa tulisi etsiä vastauksia (teemaan liittyviin)?

- Miten saataisiin Oulujoen imago esille luontomatkailukohteena? Mitkä ovat keskeiset alueet tämän osalta?
- Miten otetaan huomioon eri vesistöalueiden erityispiirteet? Voimalliset jakaa joen eri alueisiin, joka alueella omat erityispiirteensä, esim. Muhosjoella liettymää.
- Miten yhteistyö toimijoiden välillä toimii? Miten saada eri toimijat yhdessä edistämään asiaa? Onko tarpeen jollekin yhteistyöelimelle? On OUMO, mutta tarvitaanko lisää? Ylemmällä tasolla on yhteyttä, mutta miten saadaan konkretisoitua alemmalle tasolle? Esim. Tervareitti, miten saadaan kehitettyä eteenpäin? Miten rahoitus saadaan?
- Rengasreiteillä saataisiin lisää käyttäjiä, mutta nyt lähtöpaikka ja tulopaikka usein eri esim. Tervareitillä. Miten saataisiin rengasreittejä kehitettyä?
- Minkälaisia mahdollisuuksia on vesistön eri osavalmu-alueilla vesistö-, luonto- ja kalastusmatkailun lisäämiselle? Mitä lisäys vaatisi?
  - Kestävyyssnäkökulma: matkailijamäärien lisääntyminen luontokohteissa, miten varmistetaan kohteen säilyminen?
  - Miten kerrotaan ihmisille kanavista, joiden kautta luontokohteet löytyvät? (esim. Retkipaikka, Luontoon.fi?)
  - Veneettömien matkailijoiden pääsy vesistökohteisiin?
  - Miten vesistöjä voidaan paremmin hyödyntää lähimatkailussa ja virkistäytymisessä? Retkipaikkojen määrä, saavutettavuus ja verkosto

31

Luontomatkailu, virkistäytyminen ja paikalliskulttuuri

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia tavoitteita visiotyölle

Puuttuuko jokin teema-alueita koskeva tavoite tai pitäisikö jokin muotoilla toisin?

- Vesistöön liittyvän paikalliskulttuurin ja -historian arvostus kasvaa (mm. vesivoiman historian esiin nostaminen, esim. Pyhäkosken laitoksen vesivoimamuseo, pari vuotta sitten haettiin rahoitusta, mutta silloin ei löytynyt)
- Virkistysmahdollisuuksia tulee lisää
- Lähivirkistäytyminen yleistyy - Lisääntynyt etenkin koronan aikana
- Vesistöön liittyvä luontomatkailu kasvaa
- "Matkailukalastuksen" ja paikalliskalastuksen yhteensovittaminen (esim. lupien saanti matkailijoille). Eri kalastuskuntien yhteislupa-alueet.
- Kalastusmatkailu liittyy oleellisesti vaelluskalateemaan - Esim. lohien siirtäminen altaaseen pyydettäväksi. Katsottava yhdessä vaelluskala-asian kanssa. Kutualueiden rakentaminen kalankasvatustilustensa lähelle. Oulujoen imago lohijokena.
- Yrittäjyyden mahdollisuuksien edistäminen
- Rahoituselementtien löytäminen
- Imagon lisääminen ja sen markkinointi
- Lippoaminen

32

Luontomatkailu, virkistäytyminen ja paikalliskulttuuri

Ilmastonmuutos ja vesien säännöstely läpileikkaavia teemoja

Mahdollisia tavoitteita visiotyölle

- Vesistöön liittyvän paikalliskulttuurin ja -historian arvostus kasvaa
- Tehdyt ja tekeillä olevat matkailuselvitykset ja kehittämissuunnitelmat sekä matkailun edistämisorganisaatiot nivotaan visiotyöhön
- Rokua Geoparkin Unesco-statusen hyödyntäminen kansainvälisessä matkailussa
- VekuVaku-hankkeen tulosten hyödyntäminen
- Paikallisten toimijoiden (kyläyhdistykset ym.) käyttäminen lähivirkistyskohteiden huoltamisessa ja hoitamisessa
- Digitalisointi paikalliskulttuurissa (painotuotteet)

33

VESISTÖVISION TAVOITTEET JA VISIOLAUSEET

34

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Vesien hyvä tila ja biodiversiteetti

- Vesien hyvän tilan turvaaminen vesistöalueella.
  - Oulujoen vesistön tila saadaan hyvään tilaan, ja että se ei ainakaan huonone
  - Vedenlaadun parantaminen (tai vähintään turvaaminen)
  - Oulujoen vesistön puhtauden vaaliminen kaikkien elinkeinojen osalta
  - Oulujoen pääuoma määritetään tyydyttävään tilaan, jotta päästään hyvään tilaan. (Perustelu: tyydyttävä tila vaatisi toimenpiteitä)
  - Vesien tila hyvään tai erinomaiseen tasoon: parantaminen tyydyttävistä/hyvistä, säilyttäminen hyvät + erinomaiset
  - Puhtaiden vesien vaaliminen koko vesistön ja valuma-alueiden osalta - lain/EU vesipuitedirektiivin noudattaminen
  - toimenpiteet vesistöalueen hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi tai hyvän/erinomaisen tilan säilyttämiseksi
- Valuma-alueen vesitalouden elvyttäminen.
  - Valuma-alueiden ojituksien vähentäminen
  - Hyvinvoiva Oulujoen vesistö Sivujokien (esim. Utos-, Poika-, Naamajoki) kunnostaminen
  - Valuma-alueen maankäyttö mukaan vesistön hyvän tilan turvaamisessa.
- Koko vesistöalueen ekologisen tilan parantaminen
- Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen kaikissa hankkeissa, myös hankkeiden yhteisvaikutus huomioitava
  - Vesistöä kuormittavien hankkeiden yhteisvaikutuksen huomioiminen luvituksessa

35

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Matkailu ja virkistys

- Vesistöalue mahdollistaa monipuolisen luontomatkailun koko alueella
- Kulttuurimatkailu
- Matkailijat kokevat vesistöalueen merkityksekkäänä (ja viihtyisänä) ja sitä pitää vaalia
- Asukkaat, mökkeilijät kokevat vesistöalueen merkityksekkäänä (ja viihtyisänä) ja sitä pitää vaalia
- Virkistäytymistä ja luontoarvoja edistävä
- Kajaaninjoen virkistysarvon parantaminen
- Retkeilyreittien kehittäminen ja parantaminen vesistöalueella
- Veneellä Perämereltä Kainuuseen (mereltä merelle)
- Vesistön virkistyskäyttömahdollisuudet paranevat, myös veneiden siirto patojen yli (vrt. historia, tervaveneet, möljä)
- Ihmisten hyvinvoinnin lisääminen
- Oulujoen alueen matkailullisten mahdollisuuksien kirkastaminen (esim. kalastusmatkailu), "lohilordien jalanjäljissä", hyödynnettävä markkinoinnissa / suunnittelussa, miten erottaudutaan, voidaanko lohien kautta erottautua?
- Matkailun edistämisen organisaatioiden välillä aikaansaettava vuoropuhelua (fokus vesistön eri osissa)
- Vesistöjen parempi hyödyntäminen matkailun näkökulmasta, kestävästi luontoarvot huomioiden
- Matkailuelinkeinoja alueelle (myös pieniin kuntiin)

36

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Kulttuuriperintö

- Kulttuurin palauttaminen, mm. terva/lohi
- Eri aikakausien historian (terva, vesivoima-arkkitehtuuri) hyödyntäminen
- Oulujoen monipuolinen kulttuurihistoria ja -perintö hyödynnetään vetovoimatekijänä
- Oulujoen vesistöalueen kulttuuriperinnön esille tuonti

37

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Elinkeinoja edistävä

- Erilaisilla elinkeinoilla on hyvä toimia ja tuntevat vastuunsa
  - esim. vesivoima, kaivosyhtiöt, metsätalous, maatalous
- Yritystoiminta, kalastuslupien saanti
- Vesivoiman kansallisen ja alueellisen roolin ja arvostuksen selventäminen ja kuvaaminen
- kuvattuna ne elinkeinot, joita vesistöalueella edistetään, ja niiden aluetaloudelliset vaikutukset
- Elinkeinot huomioiva visio / eri näkökulmien huomioonottaminen
- Oulujoen merkitys energiantuotannossa
- Työpaikkoja alueelle (myös pieniin kuntiin) Ammattikalastajia myös tulevaisuudessa
- Oulujoki tuo elinvoimaa kestävästi koko alueelle.
- Uusien materiaalien kaupallistaminen ja visioiminen (kalasta saatavat sivuvirrat, pohjasedimenttien hyödyntäminen)
- Positiivisuuden kautta mietittäisiin elinkeinoelämää. Pohdittaisiin elinkeinot mitkä tukevat vesistön tilaa ja hyvinvointia

38

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Kalasto ja ravut

- Yhteinen näkemys kalakantojen tulevaisuudesta (kehittäminen ja hoito)
- Yhteinen, realistinen näkemys saavutettavasta kalaston tilasta ja toimenpiteistä, joilla tilaan päästään
- Vaelluskalakantojen ja vesivoimatuotannon tavoitteiden yhteensovittaminen
- Vaelluskalakantojen elvyttäminen ja palauttaminen: mihin konkreettisesti tähdätään?
- sanelee aikataulua, kustannuksia ym.
- Esim. Utajärveltä: Poikajoen osalta tutkia vaelluskalareitin mahdollistaminen Utaseen
- Oulujoesta kolmanneksi merkittävin lohijoki
- Oulujoen pääuoma kalatiestategian kärkikohteeksi
- Realistinen "vaelluskalastategia" tuloksena
- Realistiset vaelluskalataavoitteet eri osa-alueille ottaen huomioon alueiden ominaisuudet
- Vapaat vaellusreitit ylös- ja alasvaellukselle Oulujoen vesistöissä
- Vaelluskalojen vapaa kulku Oulujoen vesistöalueella
- Vaellusyhteyksien palauttaminen koko vesistöön - luonnonmukaiset vaellusomat - lain/ EU vesipuidedirektiivin noudattaminen
- Etenkin kalaväyläratkaisuisa selvittäisiin tällä hetkellä käytettävissä olevaa tekniikkaa ja sen kustannus-hyötysuhdetta
- Kaikkien vaelluskalojen palauttaminen luonnonmukaisilla ohitusuomilla ja eu-direktiivin toimeenpano
- Vaelluskalojen palauttaminen vesialueelle
- Vaelluskalakantojen elvyttäminen niissä vesistöissä, joissa nousu estetty
- Kestävä kalatalous ja runsaat kalakannat järviolueille (muutkin kuin vaelluskalakannat)
- Kalojen ja kalaston rakenteen parantaminen sekä saaliin kasvattaminen
- Hoitokalastus jatkuvaksi toiminnaksi
- Suunnitelma vesistön vaelluskalan luonnonkierron palauttamisesta ja vesiluonnon monimuotoisuuden lisäämisestä. VPD mukaiset toimenpiteet pohjana.
- Kajaaninjoen kalastusarvon parantaminen
- Kalatalousalalla tarvetta / mahdollisuuksia yhdistää eri ohjelmien/hankkeiden voimavaroja
- Rapukannat elpyvät
- Suunnitelma jokirapukannan palauttamiseksi Oulujoen vesistöalueelle.

www.innotimi-icg.fi

39

39

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Viestinnän kehittäminen

- Tiedon ja tietoisuuden jakaminen ja lisääminen
  - Oulujoen vesistön biodiversiteetti tunnetaan hyvin
- Eri toimijoiden sitouttaminen vision tavoitteiden saavuttamiseksi, missä viestintä on suuressa roolissa (selkokielisyys)

www.innotimi-icg.fi

40

40

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Sitouttaminen ja yhteistyö

- Sitouttaa eri osapuolet siten, että löytyy yhteinen linja vesistön hyödyntämiseen
- Yhteisesti hyväksytty visio, siten että eri tahot valmiita sitoutumaan ja työskentelemään tavoitteen eteen
- Yhteinen ylätasoinen visio johon kaikki osapuolet pystyvät sitoutumaan.
- Eri osapuolten sitoutuminen lopputulokseen (valmius antaa periksi ja kaikille jotakin)
- Saada aikaiseksi yhteinen visio, johon kaikki osapuolet voivat sitoutua
- Yhteinen näkemys - Erialaisten näkemysten yhteensovittaminen
- Vesistön ja elinkeinojen yhteensovittaminen: pitkän tähtäimen näkymään sitoutuvat kaikki (tiedostetaan että lyhyellä tähtäimellä voi vaatia uhrauksia) → Yhteinen näkemys
- Arvokas Oulujoki kokoaa ihmiset yhteistyöhön kestävän, vetovoimaisen, viihtyisän ja turvallisen yhteisen joen äärelle
- Konkreettista yhteistyötä paikallistasolta vesistötasolle
- Sektoreiden välinen yhteistyö on sujuvaa ja eri toiminnot voivat hyötyä toisistaan; yhteistyö jatkuu visiotyön jälkeen
- Yhteistyön lisääntyminen vesistön eteen
  - Kunnat ja kaupungit mukana
- Vaelluskalakan ja vesivoimatuotannon yhteensovittaminen keskustellen
- Hyötyisä ja monipuolisesti käytetty Oulujoen vesistö (pitää sisällään useita eri käyttömuotoja)
- Nuoret mukaan vesistötyöhön.

41

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Konkretiaa, merkittävyyttä ja jatkuvuutta

- Mahdollistava
- Realistiset ja konkreettiset lopputuotteet (jatkotoimenpiteet) esimerkkinä Iijoki
- Valmius jatkaa työtä visiotyön jälkeenkin, ei saa jäädä vaan kannanotoksi, joka ei johda mihinkään
- Panos-tuotos -näkökulma tärkeä, missä kohteissa/toimenpiteissä paras tulos saadaan aikaiseksi vs. tasapuolisuus näkökulma eli toimenpiteiden kohdentaminen tasapuolisesti eri alueille (liittyy myös sitouttamiseen, eri toimijoiden tulisi saada työstä jotakin)
- Muiden hankkeiden/meneillään olevien projektien tavoitteiden kanssa yhteinen linja
- Yksittäisten rahavirtojen kokoaminen/suuntaaminen yhteisiin tavoitteisiin -> suurempi hyöty
- Visio tiekarttana rahoitukselle vesistöalueen käyttöön ja hoitoon
- Vesistöön, energiaan ja ilmastoon liittyviä ohjelmia, jotka eivät keskenään seurustele; visiotyössä eri sektorit tulisi ottaa samanaikaisesti huomioon
- Pysyvä, vapaaehtoisen vesienhoidon organisaatio viisivuotis budjetteineen valmis hankkeen jälkeen.
- Hankkeen jälkeinen aktiivinen hanketoiminta
- Toimenpiteet oikeasti merkittäviä.

42

TAVOITETTA VESISTÖVISIOLLE: Säännöstelyvälin pienentäminen

- Vedenkorkeuden vaihtelun vähentäminen koko vesialueella

www.innotimi-icg.fi

43

43

VISIOLAUSE-EHDOTUKSET:

1/2

- Mereltä merelle (Oulujärvi ~Kainuun meri); (toisaalta jatkuu ylöspäin Oulujärvestä vielä)
- Tervareitti
- Latvavesistä selkosille
- Vaarojen kautta alaville maille
- Vaarojen veet, valtavirran teet, Perämereen meet
- Oulujärvi, Oulujoki, tulviva, kalaisa vesistö takaisin kunniaansa arvovedeksi
- Virtaava ja virkistävä vesialue halki Suomen
- Oulujoen latvavesiltä merelle - yhteinen Arvovesi.
- Hyvinvoiva ja hyötyisä Oulujoen vesistö
- Yhteistyöllä yhteensovittaen hyvinvoiva ja hyötyisä Oulujoen vesistö (saisiko vielä realistisuusnäkökulman sisällytettyä?)
- Oulujoen vesistö eläväksi
- Oulujoen vesistö parempana tuleville sukupolville

www.innotimi-icg.fi

44

44

VISIOLAUSE-EHDOTUKSET:

2/2

- Yhdessä parempi Oulujoen vesistö
- Oulujoen vesistön puolesta
- Tervareitti - Yhdessä parempi Oulujoen vesistö
- Oulujoki - elämän virta. Oulujoki - elävä virta
- Mereltä merelle, samassa veneessä
- Elinvoimaa yhteistyöllä Kainuun latvoilta Perämerelle
- Entinen vainovirta elinvoiman virraksi (huom. viittaus historiaan)
- Arvo Elämälle - Vaellusvapaa Oulujoen Vesistö
- Itärajalta perämerelle virtaavasta vedestä elinvoimaa niin asukkaille, lomailijalle kuin elinkeinoelämälle
- Arvokas Oulujoki kokoaa ihmiset yhteistyöhön kestävän, vetovoimaisen, viihtyisän ja turvallisen yhteisen joen äärelle
- Oulujoen vesistö on kansainvälisesti tunnettu kalastusmatkailukohde
- Voimakas elävä älykäs kestävästi/puhtaasti tuottava vesistö

45

VISIOLAUSEPOHDINNAT:

- Yhteistyö, konkretia lauseen ajatuksessa
- Luonnon monimuotoisuus, paikallinen hyvinvointi
- Ei pelkkä Oulujoki vaan puhutaan koko vesistöalueesta
- Kansantajuus
- Asukkaiden hyvinvointi halutaan nostaa esille virkistyskäytön ja ympäristön osalta (tämä ei siis ole visiolause, mutta nostettiin esille)
- Eri käyttömuodot optimoimalla onnellisuuteen
- Oulujoki voidaan ymmärtää pelkästään jokena tai koko vesistöalueena.
- Toisaalta "Oulujoen vesistö" lauseessa on turhan pitkä.
- Visiota tehdään koko alueelle, eli vesistö olisi tarpeen olla mukana lauseessa.
- Mukana kaksi maakuntaa, joten niitäkään ei voi oikein käyttää.
- Tervareitti? - Ei välttämättä liity pelkkiä positiivisia asioita, eikä ehkä avaudu ulkopuolisille, mutta ei välttämättä niin vaarallista. Omaksi kokeminen tärkeämpää kuin avautuminen ulkopuolisille
- Visiolause olisi koko tämän kahden vuoden lopputulema?
- Avainsanoja
  - Säätoivoima
  - Yhteistyö
  - Tervareitti

46

